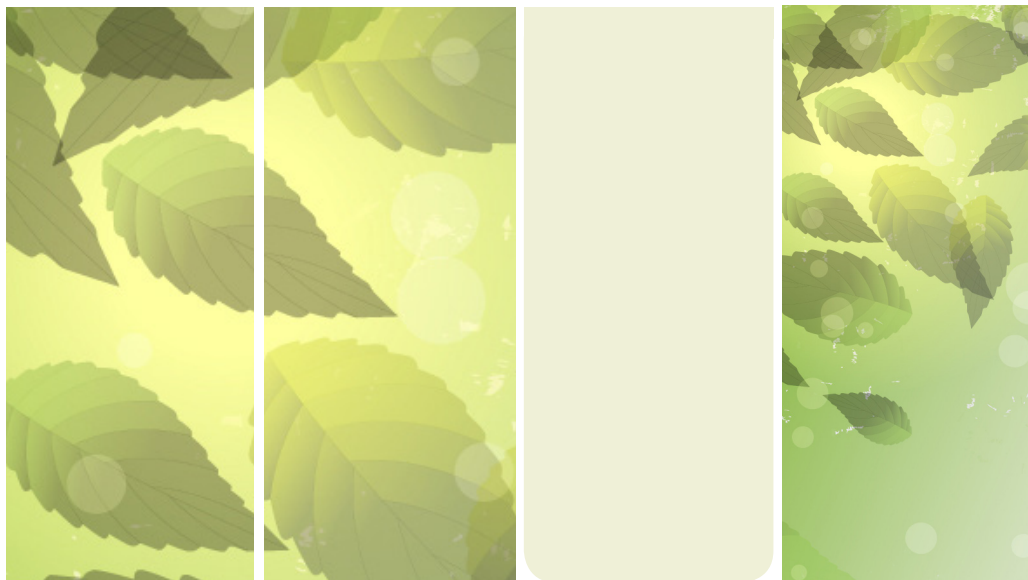

2015

Dødsfall i Norge blant ikke-bosatte 2013

Dødsårsaksregisteret

Dødsfall i Norge blant ikke-bosatte 2013

Dødsårsaksregisteret

Utgitt av Nasjonalt folkehelseinstitutt
Avdeling for helseregistre
Dødsårsaksregisteret
September 2015

Tittel:

Dødsfall i Norge blant ikke-bosatte 2013

Forfattere:

Grethe Westby
Christian Lycke Ellingsen

Bestilling:

Rapporten kan lastes ned som pdf
på Folkehelseinstituttets nettsider: www.fhi.no

Grafisk designmal:

Per Kristian Svendsen og Grete Sjøimer

Layout omslag:

Unni Harsten

Foto omslag:

Colourbox

ISBN elektronisk utgave 978-82-8082-684-8

Innhold

Innledning	4
Datagrunnlaget	5
Kvalitetssikring	6
Kommentarer til årets statistikk	7
Oppsummering	10
Tabeller	11
Appendix A. Lover og forskrifter	12
Appendix B. Om statistikken	13

Innledning

Dødsårsaksregisteret registrerer opplysninger om dødsfall i Norge og tilrettelegger dødsårsaksstatistikken. Folkehelseinstituttet er databehandlingsansvarlig for registeret.

Dødsårsaksregisterforskriften¹ ble i henhold til et EU-direktiv² endret med virkning fra 15. juni 2012 slik at registeret også skulle omfatte personer som dør i Norge, men som ikke er registrert som bosatt i landet. Denne gruppen inkluderer blant andre turister, asylsøkere og en del gjestearbeidere.

For andre halvår 2012 ble det for første gang publisert en separat dødsårsaksstatistikk for dødsfall blant personer som døde i Norge³, men som ikke var registrert som bosatt i Norge på dødstidspunktet. Den foreliggende rapporten for 2013 er den første som omfatter en hel årgang. Det er flere grunner til at det lages en separat rapport. Dels er det fordi de ikke-bosatte ikke har norsk fødselsnummer og dermed ikke kan behandles på samme måte som de bosatte i Dødsårsaksregisteret, og de er ikke inkludert i statistikkbanken for Dødsårsaksregisteret. Dels er det stor interesse for dødsfall i denne gruppen som har et annerledes dødsårsaksbilde enn i den norske befolkningen.

¹ FOR 2001-12-21 nr. 1476. Forskrift om innsamling og behandling av helseopplysninger i Dødsårsaksregisteret (Dødsårsaksregisterforskriften).

² KOMMISJONSFORORDNING (EU) nr. 328/2011 av 5. april 2011 om gjennomføring av europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 1338/2008 om fellesskapsstatistikker over folkehelse og helse og sikkerhet på arbeidsplassen med hensyn til statistikker over dødsårsaker.

³ Dødsfall i Norge blant ikke-bosatte 15. juni – 31. desember 2012. Folkehelseinstituttet, 2013.

Datagrunnlaget

Alle leger som har befattning med et dødsfall er etter helsepersonelloven § 36⁴ og Dødsårsaksregisterforskriften kapittel 2 pliktig til å gi melding om dødsfallet på fastsatt skjema (Legeerklæring om dødsfall/Melding om unaturlig dødsfall, skjema IS-1025). I de tilfellene der det har blitt utført obduksjon skal det også gis melding om obduksjonsresultatet. Dødsårsaksregisteret mottar meldingene på papir.

Meldingene inneholder personopplysninger (adresse, bostedskommune, sivilstand, døds-kommune, dødstidspunkt, dødssted), administrative opplysninger og medisinske opplysninger. Opplysningene registreres personidentifiserbart i Dødsårsaksregisteret med hjemmel i Dødsårsaksregisterforskriften § 1-6. Medisinske opplysninger kodes i henhold til det internasjonale kodeverket ICD-10, jf. Dødsårsaksregisterforskriften § 1-7.

Det er ikke noe felt på døds-meldingen for å angi oppholdsstatus for avdøde (for eksempel om en person er turist, asylsøker eller gjestarbeider), heller ikke noe felt for opprinnelsesland (noen ganger fremgår dette imidlertid av bostedsadressen). En del av de mottatte meldingene om dødsfall blant ikke-bosatte (døds-meldinger og obduksjonsrapporter) inneholder likevel opplysninger om dette.

⁴ LOV 1999-07-02 nr. 64. Lov om helsepersonell m.v. (helsepersonelloven).

Kvalitetssikring

Meldingene om dødsfall registreres og lagres fortløpende i Dødsårsaksregisteret ved Folkehelseinstituttet.

Kvalitetssikringsrutinen består av kontroll av at meldingene inneholder alle opplysninger som er relevante og nødvendige for å oppnå formålet med registeret, jf.

Dødsårsaksregisterforskriften § 2-6. Dersom noen av de obligatoriske opplysningene mangler, eller ved meldefeil, tas det kontakt med den enkelte lege eller helseinstitusjon for å komplettere og/eller korrigere meldingene.

Opplysningene mottatt i Dødsårsaksregisteret kontrolleres også mot opplysninger i Det sentrale folkeregisteret, for å se om alle som er registrert som avdøde i Folkeregisteret også er meldt til Dødsårsaksregisteret.

Hovedvilkåret for å bli registrert som bosatt i Folkeregisteret og få norsk fødselsnummer er at man har eller har til hensikt å oppholde seg i Norge i minst 6 måneder⁵. Det er derfor ikke mulig å bruke Folkeregisteret for å få oversikt over dødsfall i Norge blant ikke-bosatte. Det finnes heller ikke noen annen sentral oversikt over disse dødsfallene. Vi har altså ingen garanti for at datagrunnlaget i denne statistikken er komplett. Det er også en utfordring at det ikke finnes noen entydig personidentifikator for alle ikke-bosatte (tilsvarende fødselsnummer for de bosatte). Man må bruke en kombinasjon av fødselsdato og navn, med de mulighetene for feilregistrering som det medfører.

⁵ FOR 2007-11-09 nr. 1268. Forskrift om folkeregistrering.

Kommentarer til årets statistikk

For 2013 har Dødsårsaksregisteret registrert 41 178 dødsfall blant personer bosatt i Norge. For samme år er det mottatt 152 meldinger om dødsfall blant personer som ikke var registrert som bosatt i Norge, men vi kan ikke utelukke at det reelle antallet dødsfall kan være noe høyere. Dødsfall hos ikke-bosatte anslås til å utgjøre ca. 0,4 % av alle dødsfallene i Norge.

Det er utfra tallgrunnlaget ikke mulig å si noe om det er en overdødelighet blant personer som ikke er bosatt i Norge, da vi ikke har full oversikt over hvor mange utlendinger som til enhver tid oppholder seg i Norge, for eksempel som turister.

Meldingsgrunnlag

For alle dødsfallene foreligger det noen form for dokumentasjon, vanligvis i form av døds melding og/eller obduksjonsrapport. 64 av de 152 døde (42 %) ble obdusert. Hos 54 ble det utført rettsmedisinsk obduksjon. Andelen der det ble utført rettsmedisinsk obduksjon er betydelig høyere for avdøde som ikke var bosatt enn for avdøde som var bosatt i Norge (ca. 4 %), noe som trolig gjenspeiler at mange av dødsfallene blant personer som ikke var bosatt ble oppfattet som unaturlige eller uventede, og derfor meldt til politiet, jf. forskrift om melding av unaturlig dødsfall⁶.

Opprinnelsesland og oppholdsstatus

Litt over halvparten av de døde var fra Europa; 22 (14 %) var fra Norden og 64 (42 %) var fra Europa for øvrig. Tolv (8 %) av de avdøde var fra land utenfor Europa, og for 54 (36 %) er opprinnelsesland ikke oppgitt. Der opprinnelseslandet er kjent, dominerer Sverige (16 personer), Polen (13 personer) og Tyskland (10 personer).

Grunnen til opphold i Norge er angitt for bare 42 (28 %) av de 152. Det er oppgitt at 18 personer var arbeidssøkende, 16 hadde besøksvisum (var turister etc) og 7 var asylsøkere. For hele 110 (72 %) mangler opplysninger om grunnen til opphold i Norge, men for mange av disse kan man ut fra opprinnelsesland anta at de enten var turister, studenter eller arbeidssøkende.

Kjønn og alder

Av de 152 registrerte døde var det 113 (74 %) menn og 33 (22 %) kvinner. For 6 døde er det ikke angitt kjønn (og det finnes ikke noe fødselsnummer som kan angi kjønn). Gjennomsnittlig alder ved død var 50 år, mot 78 år for de som var bosatt i Norge. Totalt 129 (85 %) av de døde som ikke var bosatt i Norge var under 70 år, mens den tilsvarende andelen for avdøde som var bosatt i Norge var 23 % (Tabell 1). Hele 99 (88 %) av mennene var under 70 år, mens 25 (76 %) av kvinnene var under 70 år.

Siden vi ikke kjenner nevneren (antall ikke-bosatte som oppholder seg i Norge til enhver tid), og bare i liten grad kjenner til bakgrunnen for at personene var i Norge (oppholdsstatus) på dødstidspunktet, er det vanskelig å trekke noen konklusjon om hvorfor det er så mange flere menn enn kvinner blant de døde. Noe kan forklares ved at det er flere menn enn kvinner som er gjestearbeidere i Norge. Det er også vesentlig flere

⁶ FOR 2000-12-21 nr. 1378. Forskrift om leges melding til politiet om unaturlig dødsfall m.v.

menn enn kvinner som søker asyl i Norge, men asylsøkere utgjør en ganske liten andel av de døde.

Dødsårsak og dødssted

For 82 (54 %) av dødsfallene er en sykdom angitt som dødsårsak og for 70 (46 %) en ytre årsak (ulykker, selvmord og drap).

Blant de 82 sykdomsdødsfallene var hjerte- og karsykdommer underliggende dødsårsak i 45 tilfeller og kreftsykdom i 12. For 13 av de 82 var det annen påvist sykdom og 12 hadde en uklar eller uspesifikk dødsårsak. Av disse var det ingen som ble obdusert.

Blant de 70 dødsfallene som skyldes ytre årsaker ble det registrert tre drap i 2013. 15 dødsfall (10 %) ble klassifisert som selvmord og 52 (34 %) som ulykker. Blant ulykkene var det 17 ulykker i veitrafikk og landtransport, 11 fall og 8 tilfeller av drukning (både ved bading og annen vannaktivitet).

Blant avdøde personer som ikke er bosatt i Norge, er det en betydelig høyere andel (46 %) som skyldes en ytre årsak enn det er blant personer som er registrert som bosatt i Norge (ca. 6 %). Dette må sees i sammenheng med kjønns- og aldersfordelingen; den gjennomsnittlige alderen ved død er vesentlig lavere for ikke-bosatte som oppholder seg i Norge enn for bosatte, og i yngre aldersgrupper er det få sykdomsdødsfall.

Blant ikke bosatte er det også flere menn enn kvinner, og særlig i yngre aldersgrupper er det flere dødsfall på grunn av ytre årsak hos menn. Det er likevel en forskjell mellom de ikke-bosatte og de bosatte, også når vi ser på hvert kjønn for seg og på aldersgruppen under 70 år isolert.

Siden vi ikke vet hvor mange utlendinger (ikke-bosatte) det til enhver tid er i Norge, og heller ikke fordeling på alder og kjønn, har vi ikke sikkert grunnlag for å si at det er større risiko for dem å dø som følge av en ytre årsak enn det er for dem som er bosatt i landet (Tabell 2). Det kan tenkes at de som kommer til Norge har en *lavere* risiko for å dø av sykdom enn de som bor i Norge, og at andelen som dør av ytre årsak derfor blir større. For eksempel er det nok lite trolig at en person kommer til Norge som gjestearbeider dersom hun eller han har en kjent alvorlig sykdom fra før.

Totalt 48 (32 %) døde i helseinstitusjon, 61 (40 %) døde utenfor institusjon og for 43 (28 %) av dødsfallene er dødsstedet ikke oppgitt. At det er en så stor andel døde utenfor helseinstitusjon, henger sammen med at det er høy andel dødsfall som følge av ytre årsaker og av plutselig innsettende sykdom, for eksempel akutt hjertesykdom.

Dødsfall hos asylsøkere

Det har de senere år vært oppmerksomhet om dødsfall blant asylsøkere, spesielt selvmord. Siden oppholdsstatus ikke er et eget felt i dødsmeldingen, er oppholdsstatus ukjent for en stor andel av de avdøde blant ikke-bosatte, se over. Man kan heller ikke alltid bruke opplysninger om opprinnelsesland for å avgjøre om en person er asylsøker eller ikke. Noen ganger, men ikke alltid, kan bostedsadressen gi en indikasjon på om den avdøde bodde på et asylmottak. Utfra meldingene til Dødsårsaksregisteret er det sju av de døde som var asylsøkere. Av disse dødsfallene var det ett selvmord, en ulykke og fem naturlige dødsfall. Vi må imidlertid anta at det også er noen asylsøkere i gruppen med

ukjent oppholdsstatus. Opplysninger fra Utlendingsdirektoratet kan tyde på det, men data er ikke helt sammenlignbare.

I henhold til opplysninger fra Utlendingsdirektoratet bodde det ved utgangen av 2012 i alt 15 600 personer i asylmottak og ved utgangen av 2013 16 300 personer. Hvis det i gjennomsnitt bodde 15 950 personer i asylmottak i 2013 og en tar utgangspunkt i 7 dødsfall blant disse, så blir den ujusterte dødsraten 0,44/1000. Selv om antallet dødsfall blant asylsøkere skulle være dobbelt så høyt, så er dødsraten svært mye lavere enn hos den norske befolkningen (8,2/1000). Imidlertid er gjennomsnittsalderen hos de som bor i asylmottak mye lavere enn i den norske befolkningen, og tallene er derfor ikke direkte sammenlignbare.

Oppsummering

I henhold til et EU-direktiv med virkning fra og med 15. juni 2012 skal alle dødsfall i Norge, også blant personer som ikke var registrert som bosatt i Norge på dødstidspunktet, registreres i Dødsårsaksregisteret. For året 2013 er det registrert 152 dødsfall blant ikke-bosatte, noe som utgjør ca. 0,4 % av dødsfallene i Norge.

For mange av de avdøde er det ufullstendige opplysninger om opprinnelsesland og årsaken til at de var i Norge (oppholdsstatus) på dødstidspunktet.

Litt over halvparten av de døde kom fra Norden og resten av Europa, og en overvekt var menn under 70 år. En stor andel av dødsfallene skyldes ytre årsaker (ulykker, selvmord og drap). I yngre aldersgrupper er det i utgangspunktet relativt få sykdomsdødsfall, og det forventes derfor en høy andel dødsfall på grunn av ytre årsaker. Siden vi ikke har full oversikt over hvor mange utlendinger (ikke-bosatte) som til enhver tid befinner seg i landet, kan vi ikke si om de har en reell overdødelighet av ytre årsaker.

Tabeller

	Dødsfall blant personer ikke bosatt i Norge (N=152)	Dødsfall blant personer bosatt i Norge (N=41.178)
Alder og kjønn	Antall (prosent av alle døde)	Prosent av alle døde
Menn	113 (74)	48,4
Menn < 70 år	99 (65)	14,3
Menn ≥ 70 år	14 (9)	34,0
Kvinner	33 (22)	51,6
Kvinner < 70 år	25 (16)	8,8
Kvinner ≥ 70 år	8 (5)	42,8
Ikke oppgitt kjønn	6 (4)	0

Tabell 1. Dødsfall blant personer ikke bosatt i Norge, 2013. Alders- og kjønnsfordeling. Tall for dødsfall blant personer bosatt i Norge til sammenlikning.

	Dødsfall blant personer ikke bosatt i Norge (N=152)	Dødsfall blant personer bosatt i Norge (N=41.178)
Dødsårsak	Antall (prosent av alle døde)	Prosent av alle døde
Sykdom	82 (54)	90
Hjerte- og karsykdom	45 (30)	29,4
Kreft	12 (8)	26,3
Andre sykdommer	13 (9)	30,6
Uviss dødsårsak	12 (8)	3,9
Skader og forgiftninger (voldsomme dødsfall)	70 (46)	6,2
Drap	3 (2)	0,1
Selvmord	15 (10)	1,3
Ulykker	52 (34)	4,7
Opplysninger mangler		3,6

Tabell 2. Dødsfall blant personer ikke bosatt i Norge, 2013. Dødsårsak. Tall for dødsfall blant personer bosatt i Norge til sammenlikning.

Appendix A. Lover og forskrifter

[LOV 1999-07-02 nr 64. Lov om helsepersonell m.v. \(helsepersonelloven\)](#)

[LOV 2014-04-20 nr 43. Lov om helseregistre og behandling av helseopplysninger \(helseregisterloven\)](#)

[FOR 2001-12-21 nr 1476. Forskrift om innsamling og behandling av helseopplysninger i Dødsårsaksregisteret \(Dødsårsaksregisterforskriften\)](#)

[KOMMISJONSFORORDNING \(EU\) nr. 328/2011 av 5. april 2011 om gjennomføring av europaparlaments- og rådsforordning \(EF\) nr. 1338/2008 om fellesskapsstatistikker over folkehelse og helse og sikkerhet på arbeidsplassen med hensyn til statistikker over dødsårsaker.](#)

[FOR 2007-11-09 nr 1268. Forskrift om folkeregistrering](#)

Appendix B. Om statistikken

Folkehelseinstituttets offentlig tilgjengelige statistikk om dødsfall blant personer ikke registrert som bosatt i Norge på grunnlag av data fra Dødsårsaksregisteret.

Navn på statistikken

Dødsfall i Norge blant ikke bosatte 2013.

Databeskrivelse

Dødsårsaksstatistikken er basert på legeerklæringer om dødsfall/meldinger om unaturlig dødsfall og obduksjonsresultater innsendt fra leger og helseinstitusjoner til Dødsårsaksregisteret.

For hele 2013 er det hos Dødsårsaksregisteret registrert 41 178 dødsfall blant personer bosatt i Norge (tall per 12.11.2014). For samme år er det mottatt melding om 152 dødsfall blant personer som ikke var registrert som bosatt i Norge.

Populasjon

Personer som døde i Norge, men som ikke var registrert bosatt i Norge på dødstidspunktet.

Enhet

Antall.

Formål

Samfunnet skal kunne overvåke dødsårsaker og kunne følge med på utviklingen på området. Myndighetene og helsetjenesten skal få et statistisk grunnlag for eventuelt å iverksette og evaluere målrettede tiltak for å forebygge og behandle sykdommer, og forebygge drap, selvmord og dødsulykker.

Brukere

Sentrale og lokale myndigheter, helsetjenesten, politikere, forskere/studenter, massemedia og publikum generelt.

Datakilde

Opplysninger fra legeerklæringer om dødsfall/meldinger om unaturlig dødsfall, obduksjonsresultater og innhentede supplerende opplysninger fra leger og helseinstitusjoner om dødsfall blant personer som ikke var registrert bosatt i Norge på dødstidspunktet.

Lovgrunnlag

Innsamling, lagring, behandling og utlevering av opplysninger Dødsårsaksregisteret er regulert i Dødsårsaksregisterforskriften med hjemmel i helseregisterloven.

Innsamling

Innsendte legeerklæringer om dødsfall/meldinger om unaturlig dødsfall og innsendte obduksjonsresultater og supplerende opplysninger fra leger og helseinstitusjoner i Norge.

Datakvalitet

Innmeldte opplysninger kontrolleres for å unngå manglende opplysninger og unngå manglende samsvar mellom meldte opplysninger.

Sammenlignbarhet over tid og sted

Dødsårsaksregisteret har ikke hatt adgang til å registrere opplysninger om dødsfall blant personer ikke bosatt i Norge før 15. juni 2012. Årgang 2013 er den første komplette årgangen.

Oppdateringsfrekvens

Årlig.

Publiseringssted

På nettstedet til Folkehelseinstituttet, www.fhi.no

Det vises for øvrig til dokumentasjon om utarbeidelse av dødsårsaksstatistikken hos Folkehelseinstituttet, <http://www.fhi.no/helseregistre/dodsaarsaksregisteret>.

www.fhi.no

Utgitt av Nasjonalt folkehelseinstitutt
September 2015
Postboks 4404 Nydalen
NO-0403 Oslo
Telefon: 21 07 70 00
Rapporten kan lastes ned gratis fra
Folkehelseinstituttets nettsider www.fhi.no